

Секція: Економіка праці та управління персоналом

Русіна Юлія Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та
фінансово-економічної безпеки*

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРАЦЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Поява та формування Концепції людського розвитку в її сучасному вигляді є достатньо тривалим процесом. З кожним роком наукове співтовариство та громадянське суспільство виявляють та досліджують нові фактори, що можуть прямо або опосередковано впливати на розвиток людини.

Вагомий внесок у формування Концепції людського розвитку зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: Т.В.Шульц, Г.С. Беккер, Дж. Мінцер, Дж. Кендрик, А. Сена тощо; Д. Богиня, Е. Лібанова, О. Грішнова, В. Мандибура, В. Куценко та ін.

Суттєвим для Концепції людського розвитку є значення розробок А. Сена, який сформував Концепцію розширення вибору. За даною Концепцією оцінка добробуту людини визначається за принципом того способу життя, що веде особистість, а не за показником ВВП на душу населення. «Дохід має трактуватися, не як кінцева мета, а як засіб розширення вибору кожної людини щодо охорони здоров'я, економічної та суспільної діяльності ... Подвійне визнання того, що люди можуть жити набагато краще та робити для цього як можна більше, розглядається як два центральних тезиса Концепції людського розвитку»[1].

Концепція людського розвитку стала основою для щорічних Доповідей про світовий людський розвиток, які відбуваються під егідою Програми розвитку ООН (ПРООН). Починаючи з 1990 року і до 2015 року

на розгляд світової спільноти було представлено близько двох десятків глобальних Докладів ПРООН та більше 700 національних Докладів про людський розвиток [2, с.13].

Концепція людського розвитку на перший план висуває людське життя, підкреслюючи, що основною метою розвитку людини є не тільки «зростання доходів, але й максимальне розширення діапазону вибору шляхом зміцнення прав та свобод людини, її потенціалу та можливостей для довгого, здорового і творчого життя» [2, с.11].

Для можливості статистичного прорахунку у змінах людського розвитку та визначення рейтингу країн за рівнем людського розвитку, Концепція доповнена оціночним показником – Індексом людського розвитку (ІЛР), який обраховується за наступними критеріями:

- тривалість життя та здоров'я, що вимірюються очікуваною тривалістю життя при народженні;
- здатність до навчання, що вимірюється середньою тривалістю навчання та очікуваною тривалістю навчання;
- здатність людини досягнути гідного рівня життя, що вимірюється валовим національним доходом на душу населення.

З 2010 року у Доповіді про світовий людський розвиток «Реальне багатство народів: шляхи до розвитку людини» ІЛР був скоригований таким чином, щоб більш детально відображати реалії людського розвитку в більшості країн, враховуючи при цьому статистичні дані та показники, які у 1990 році були відсутні. Якщо раніше при розрахунку ІЛР використовували показник валового національного продукту (ВНП) на душу населення, то з 2010 року замість ВНП був введений показник валового національного доходу на душу населення, який виражається у доларах США. Також була скасована верхня межа доходу у 40000 доларів, що дозволяє більш реально відобразити рівні доходів громадян [3].

Також суттєвим коригуванням є те, що з 2010 року ІЛР відстежує зміни, які відбуваються в країнах за 5 років. Раніше рейтинг ІЛР складався на основі змін, які відбувалися за 1 рік. Тепер період, який береться до розрахунку – 5 років. Всі країни у рейтингу класифікуються за 4 рівнями:

1. Країни з дуже високим рівнем ІЛР.
2. Країни з високим рівнем ІЛР.
3. Країни з середнім рівнем ІЛР.
4. Країни з низьким рівнем ІЛР.

Максимальним значенням Індексу людського розвитку є 1.

Крім того, варто зауважити, що Індекс людського розвитку коригується за таким складовими, як: рівень нерівності у світі, індекс гендерного розвитку, індекс багатовимірної бідності.

До країн з дуже високим рівнем людського розвитку за Доповіддю ПРООН 2015 року належать 49 країн, серед них: Норвегія (1 місце), Австралія (2), Швейцарія (3), Данія, Нідерланди, Німеччина, Ірландія, США тощо.

На початку 90-х років ХХ ст. за Індексом людського розвитку Україна займала 45 місце, у 1995 році – 102 місце серед 172 країн, з 1997 по 1999 роки (серед 162 країн) відповідно – 91, 78 та 74 місця; у 2000 році посіла 80 місце; у 2003 році Україна за рейтингом займала 75 місце серед 175 країн, а у 2010 році – 69 місце серед 169 країн світу, у 2013 році – 83 місце серед 187 країн і територій. У 2015 році Україна зайняла 81 місце серед 188 країн і також попала в групу країн з високим рівнем ІЛР. Україну у цій групі випереджають такі країни, як: Білорусь (50 місце), Грузія (76 місце), Азербайджан (78 місце). Знаходження України в групі держав з високим рівнем ІЛР пояснюється вагомим показником освіченості населення, якщо розглядати доходи населення та сферу охорони здоров'я, то Україна значно відстає від розвинених країн.

Зниження показників людського розвитку в Україні у майбутньому можуть стати головною перешкодою для економічного розвитку держави.

Доповідь з людського розвитку ПРООН 2015 року «Праця в ім'я людського розвитку» на перший план висуває працю, як основний фактор розвитку людини. Праця розглядається як важливий аспект життя людини, що підіймає «людський розвиток на нову висоту, якщо заходи політики сприяють розширенню можливостей виробничої, оплачуваної праці, що приносить задоволення; здатна підвищити знання, вміння та потенціал робітників, забезпечити їх права, безпеку та добробут» [2, с.11].

За Доповіддю про людський розвиток 2015 року праця та людський розвиток синергетично взаємопов'язані: праця надає людині засоби до існування, безпеку, розширення прав і свобод жінок, участь в житті суспільства, гідність та визнання, творчість і новаторство. В наслідок чого, людський розвиток проявляється у таких категоріях, як: покращення здоров'я, удосконалення навичок та вмінь, людському капіталі, розширюється діапазон вибору, свідомості, сприятливих можливостях.

Основними пріоритетами щодо забезпечення людського розвитку через призму забезпечення гідних умов праці з боку держави повинні стати [2, с.18]:

1. Стратегії створення сприятливих можливостей у сфері праці, які проявляються в наступних аспектах: формування національної стратегії зайнятості та використання сприятливих можливостей у сфері праці.

2. Стратегії забезпечення добробуту працюючих визначають гарантування пільг та прав робітників; розширення соціального захисту; боротьбу з нерівністю у сфері зайнятості населення.

3. Стратегії адресних дій передбачають скорочення гендерних розривів у сфері праці; просування у напрямі стійкого забезпечення

зайнятості населення; здійснення ініціатив по відношенню до окремих груп населення.

4. Програма дій з боку держави: новий соціальний договір, глобальний курс та програма дій у сфері гідної праці.

В світовому співтоваристві Україна поки що знаходиться на шляху до встановлення чітких соціальних стандартів в суспільстві, які на даному етапі розвитку держави не є тотожними до соціальних гарантій розвинених країн. Соціалізація економіки є одним з головних чинників, що обумовлює зростання значення проблеми людського розвитку. Увага дослідників, громадянського суспільства і політикуму наразі має бути спрямованою на людський розвиток, на розширення можливостей людини, на забезпечення гідних умов праці, на створення сприятливих умов щодо стійкого забезпечення зайнятості населення.

Література

1. Sen A. Development as Capability Expansion//Journal of Development Planning, 1989, № 19.

2. Доклад о человеческом развитии за 2015 год. Труд во имя человеческого развития. Программа развития ООН, Нью-Йорк, 2015 (Електрон. ресурс)/Спосіб доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr15_standalone_overview_ru.pdf -

Загол. з екрану

3. Доклад о развитии человека за 2011 год. Устойчивое развитие и равенство возможностей: Лучшее будущее для всех. Программа развития ООН, Нью-Йорк, 2011(Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: URL.:<http://www.hdr.undp.org>— Загол. з екрану

